

6-MAY

2023

Mirzo Ulug'bek nomidagi
O'zbekiston Milliy
universiteti

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar vazirligi

SIFATLI TA'LIM – O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING POYDEVORI

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

Google Scholar indexed

CYBERLENINKA

Google
scholar

Mirzo Ulug'bek nomidagi
O'zbekiston Milliy universiteti

<http://www.nuu.uz/>

O'zbekiston Respublikasi Oliy
ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi

<http://www.edu.uz/>

7-SINF ADABIYOT DARSIDA NORMUROD NORQOBILOVNING “OQBO‘YIN” QISSASINI O‘QITISH METODIKASI

Umidaxon Rustambek qizi Jumanazarova
ChDPU Gumanitar fanlar fakulteti, talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada 7-sinflarda Normurod Norqobilovning “Oqbo‘yin” qissasini o‘qitish metodikasi haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: qissa, ifodali o‘qish, qayta hikoyalash, lug‘at ustida ishlash, ta’limiy maqsad, tarbiyaviy maqsad, rivojlantiruvchi maqsad.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается методика преподавания рассказа Нормурода Норқобилова “Ақбойин” в 7 классах.

Ключевые слова: рассказ, выразительное чтение, пересказ, работа над словарным запасом, воспитательная цель, воспитательная цель, развивающая цель.

ABSTRACT

This article discusses the teaching methodology of Normurod Norqabilov's short story “Aqboyin” in the 7th grades.

Keywords: story, expressive reading, retelling, working on vocabulary, educational purpose, educational purpose, developmental purpose.

Hammamizga ma'lumki, yangi darslikka Normurod Norqobilovning “Oqbo‘yin” qissasi berilgan bo‘lib, ushbu qissani samarali o‘qitishda turli metodik yo‘llardan foydalanish mumkin.

“Oqbo‘yin” qissasini o‘qitishda avvalo quyidagi ishlarni amalga oshirishni reja qilib qo‘yamiz:

- dars uchun 3 ta asosiy maqsadni belgilab olish;
- nazariy bilimlar bilan tanishtirish;
- ifodali o‘qish ko‘nikmalarini oshirish;
- qayta hikoyalash ko‘nikmalarini oshirish;
- asar mazmuni yuzasidan savol-javob o‘tkazish;
- asar lug‘ati ustida ishlash.

Dastlabki qiladigan ishimiz 3 ta asosiy maqsad, ya'ni ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarni belgilab olamiz. An'anaviy darslarda bu alohida ahamiyat kasb etadi.

1. Ta'limiy maqsad – o'quvchiga beriladigan nazariy ma'lumotlarni keltiramiz, ya'ni qissa haqida o'quvchilarni umumiy ma'lumotlar bilan tanishtiramiz.

Qissa odatda, bir va bir necha shaxslar taqdiriga oid turli voqealarni o'ziga asos qilib olishi bilan hikoya, hajmi va mazmunining nisbatan cheklanganligi bilan romandan farq qiluvchi o'rta epik tur.

Qissalar hayot voqeliklarini hikoyaga nisbatan kengroq, xarakter hamda voqelik ko'lamini romanga qaraganda kamroq qamrab oladi. Qissada u yoki bu shaxs hayotining ma'lum bir davri xronikal tarzda bayon qilinadi.

Buslayev F.I ning fikriga ko'ra o'quvchi mustaqil o'qigandan so'ng adabiyot nazariyasini o'rganishi kerak. Asar bilan tanishilgandan so'ng o'quvchiga nazariy ma'lumot beriladi.

2. Tarbiyaviy maqsad – asar voqealaridan kelib chiqqan holda darsga o'quvchilarning tarbiyasi uchun ijobiy ta'sir ko'rstuvchi maqsad tanlanadi.

O'quvchilarni tabiatga va hayvonlarga muhabbat ruhida tarbiyalash.

3. Rivojlantiruvchi maqsad – darsda foydalaniladigan faoliyat turlaridan kelib chiqib qo'yiladi.

O'quvchilarda ifodali o'qish, qayta hikoyalash, so'z vositasida tasvirlash, lug'at ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Endi ifodali o'qish haqida fikr yuritamiz.

Ifodali o'qish – aql, tasavvur va tuyg'uni uyg'unlikda faollashtirishni talab qiluvchi jarayon.

Astobskiyning fikriga ko'ra haqiqiy adabiyot o'qituvchisi ifodali so'zlab, o'qiy olmasa, so'zni og'zaki nutqda to'g'ri va tuyg'uga to'yintirib ifodalay olmasa, u o'qituvchi emas.

Ifodali o'qishga qo'yiladigan talab:

- asarning g'oyaviy-badiiy mazmunini tushunish;
- muallifning fikrlarini aniq ifodalay olish;
- o'qilayotgan matnga shaxsiy munosabat bildira olish;
- asarning janriy xususiyatlari va uslubini yetkaza bilish;
- aniq va to'g'ri talaffuz;
- o'z ovoz diapazonidan to'g'ri foydalana olish.

O'qituvchi uchun muhim tavsiyalar:

- a) matnni o'qish jarayonida o'qituvchi asar qahramoni roliga kirishi lozim, asardagi voqealarning bevosita shohidligiga o'quvchilarni ishonтира olishi kerak;
- b) asar voqealarini o'z tasavvurida jonlantirishi va bu tuyg'uni o'quvchilarga yetkaza olishi lozim;
- c) auditoriya bilan aloqa o'rnatisholishi, eshituvchilarda emotsional munosabat uyg'ota olishi lozim.

O'quvchilar bilan ifodali o'qishga tayyorgarlik bosqichlari:

- ✓ Lug'at ustida ishlash;
- ✓ Butun matn o'qituvchi tomonidan ifodali o'qitishi;
- ✓ Asarni bo'limlarga bo'lib ifodali o'qish va mazmuni yuzasidan tahlil;
- ✓ O'qituvchilar tomonidan ichidan va ovoz chiqarib ifodali o'qish;
- ✓ Umumlashtirish.

Qayta hikoyalash – asarning yoki uning parchasining aynan so'zma-so'z emas, o'z nutqiga moslashtirib qayta gapirib berishdir.

Asarni qayta hikoyalash tafakkurni, his-tuyg'uni faollashtiradi. Bog'lanishli nutqini o'stiradi. Asarni tahlil qilishga tayyorlaydi. Qayta hikoyalash jarayonida o'quvchida o'z munosabatini bildirish imkoni paydo bo'ladi.

Qayta hikoyalash uchun “Oqbo'yin” qissasidan quyidagi parchani olishimiz mumkin:

“...Ayniqsa, kechagi janjal yomon bo'ldi. Rasulning qutqusi bilan u Mallani yendi tagiga bosgan yedi, kutilmaganda o'ng oyog'i akasining jag'lari orasiga tushib qoldi. Jag' yemas, misoli qopqon, qani qo'yvorsa. Angillab yubordi. Rasul uni yerdan ko'tarib bag'riga bosdi. Lat yegan oyog'ini silab-siypadi. Mallani yesa tepib haydadi.

Rasul boshdanoq Oqbo'yinga ayricha mehr qo'ygan. Oqbo'yin buni o'zicha his qilgan sayin tantiqligi ortadi. Aslida, yeshikdan kirib keladiganlar orasida yeng g'amxo'ri ham Rasul yedi. Shu bois, bolaning kelishini Oqbo'yin ilhaq kutadi. Kelavermasa, yeshik yoniga borib, tashqariga mo'ralaydi. Tirqishdan keng hovlining bir burchagi – o'choq boshi ko'rinadi, xolos. U yerdan kunda uch mahal yaloqqa to'kiladigan ovqat hidi keladi.

Tovuq pati joniga tekkach, Oqbo'yin yeshik yoniga bordi. Tirqishga tumshug'ini suqib g'ingshidi. Tanish hiddan darak yo'q, qadam tovushlari ham yeshitilmaydi. Rasul kelmaguncha, u yeshikdan nari ketmadi, goh g'ingshib, goh akillab uni yo'qlab turdi...”.Asarni o'qitishda lug'at bilan ishlash

ham muhim ahamiyat kasb etadi. Lug'atlarga e'tibor qaratamiz:

Norg'ul-baquvvat, qudartli

Silos-mol uchun ozuqa
Sinch-i-hayvonlarning zotini farqlay oladigan kishi
Arloni – sardor, yetakchi
Babaq – xo'rozning yirik turi
Intiqom-qasos
Chiviq-yangi, ingichka novda
Kulliklash-birlashtirib bog'lash
Nishxo'rd – yem qoldig'i
Sur-bez, surbet

Juoz-o'simlik urug'idan moy chiqaradigan qurilma va h.k

Suhbat usuli adabiyot darslarida eng ko'p qo'llaniladigan usul. Suhbat jarayonida o'quvchilar o'qituvchi tomonidan tuzilgan savollarga javob berishadi. Suhbatga tayyorgarlik jarayonida o'qituvchi quyidagilarga e'tibor berish kerak:

- savollar bir xil xarakterda bo'lishi mumkin emas;
- har bir savol aniq maqsadga qaratilgan bo'lishi lozim;
- savollar ketma-ketligi bir-birini to'ldirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Savollar:

1. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida Karim podachi qanday tasvirlangan? (norg'ul, egnida yag'iri chiqqan paxtalik, go'ng, pichan, silos va yana allambalolarning hidi anqirdi)

2. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida Oqto'shning tasviri qanday berilgan? (o'lgudek yaltoq, ko'ringan qoraga suykadigan)

3. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida Malla qanday tasvirlangan? (tajang, salga zardasi qaynab darhol “yoqa bo'g'ishadi”)

4. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida Karim podachi tomonidan Mallaga qanday ta'rif beriladi? (turqi sovuq)

5. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida “mushtga musht bilan” javob beradigan obraz qaysi? (Malla)

6. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida Kimsan xola tomonidan Salom do'xtirga qanday ta'rif beriladi? (Tavba, it molmidiki do'xtir ko'rsa. Shu Salomniyam yosh bola fe'li bor-a)

7. Normurod Norqobilovning “Oqbo'yin” qissasida Oqbo'yinning odatdagi joyi... (derazaning tagi)

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, maktablarda badiiy va lirik asarlar bilan ishlash anchagina sust. Biz buni amaliyot davrimizda kuzatdik. Bizning fikrimizcha, darslik va asar ustida ishlash

jarayonida o'qituvchi va o'quvchi hamkorlikda ish olib borishi lozim. Yuqorida sanab o'tgan usullarimiz orqali o'quvchining fikrlash, bog'lanishli nutqi va bilimlarni tajribada qo'llash qobiliyatini shakllantirishga erishishimiz mumkin.

REFERENCES:

1. Абдуллаева, Ш. А. (2019). Педагогик диагностика. Тошкент: Университет, 310.
2. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2-х т. Т. 1. – М.: Народное образование, 2005.
3. В. То'xliyev. O'zbek adabiyoti o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. "Yangi asr avlodi", T.:2006, 182 b.
4. 7-sinf Adabiyot. 2022
5. www.ziyouz

CONTENTS

MUNDARIJA

77. Abdirakhmanova, G. (2023). WORLD OF PHRASEOLOGY: ATTEMPT TO REVISION SOME TRADITIONAL CONCEPTS. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 486-491.
78. Abdullayev, A. O. (2023). MATEMATIKA TO'GARAGINI TASHKIL QILISH VA O'QUVCHILAR MATEMATIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA KO'ZDA TUTILADIGAN PARAMETRLAR. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 492-495.
79. Жумабаев, А. Д. (2023). ФУҚАРОЛИК ТАЪЛИМИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ ЖАҲОН ТАЖРИБАСИ ВА АСОСИЙ ЎНАЛИШЛАРИ. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 496-502.
80. Ahmedov, T. Y. (2023). XORAZM JADIDLARINING FAOLIYATI VA PEDAGOGIK QARASHLARINING BUGUNGI YOSH AVLOD TARBIYASIDAGI AHAMIYATI. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 503-508.
81. Axunova, Y. B. (2023). INGLIZ TILINI TEXNIK YO'NALISHLARDA O'RGATISH UCHUN SIFATNI TA'MINLASHDAGI MUAMMOLAR. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 509-512.
82. Abdirakhmanova, G. (2023). HISTORICAL DICTIONARIES OF THE ENGLISH LANGUAGE AS A MEANS FOR STUDYING LANGUAGE HISTORY. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 513-518.
83. Butunov, J. R., & Komilov, J. N. (2023). FIZIKADAN MASALALAR YECHISH TEXNOLOGIYALARI. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 519-524.
84. Гаюпова, С. Х. (2023). ТАЛАБА ШАХСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ИНДИВИДУАЛ ТАЪЛИМ ВА УНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИ. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 525-530.
85. Khayitov, J. (2023). LEXICAL MEANING OF THE WORD AND ITS TYPES. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 531-535.
86. Dildora, Y. (2023). MAKTAB DARSliklari YUZASIDAN O'QUV LUG'ATLARINI YARATISHNING AYRIM MASALALARI. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 536-538.
87. Исроилова, Д. (2023). ҚАРДОШЛИК ВА ИНСОНПАРВАРЛИК МИСОЛИ. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 539-543.
88. Jumanazarova, S. R. (2023). MAHMUD QOSHG'ARIYNING "DEVONI LUG'ATIT TURK" ASARIDA SO'Z YASALISHI. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 544-547.
89. Jumanazarova, U. R. (2023). 7-SINF ADABIYOT DARSIDA NORMUROD NORQOBILOVNING "OQBO'YIN" QISSASINI O'QITISH METODIKASI. *Quality education – the foundation of Uzbekistan's development*, 4(3), 548-552.

